BILAGA 2 STYRMEDEL

Innehåll

1 INLEDNING 3
2 AVFALLSFÖRESKRIFTER 3
3 AVFALLSTAXA 3
4 KOMMUNIKATION 3
5 UPPHANDLING 4
6 FYSISK PLANERING 5
7 TILLSYN 5

1 Inledning

I denna bilaga beskrivs styrmedel som kommunerna avser att använda för att nå målen i avfallsplanen.

2 Avfallsföreskrifter

Kommunen beslutar om avfallsföreskrifter. I föreskrifterna står vilket ansvar och vilka skyldigheter olika aktörer har och innehåller bestämmelser om hur avfallet ska sorteras, förvaras och hämtas. Föreskrifterna är en del av det juridiska stödet vid genomförande av avfallsplanens åtgärder.

I föreskrifterna anges till exempel regler om matavfallsinsamling, som kommunerna har sedan flera år tillbaka, och regler om insamling med fyrfackskärl, som kommunerna har infört för alla småhus för att göra det lätt för kommuninvånare att sortera.

Inom en snar framtid väntas det beslutas om förändrad lagstiftning. Föreskrifterna kommer att behöva anpassas både med avseende på lagstiftning och för att se över möjligheterna att tydligare styra mot mål i avfallsplanen.

3 Avfallstaxa

Avfallstaxan finansierar avfallshanteringen i respektive kommunen och följer självkostnadsprincipen. Taxan är ett viktigt ekonomiskt styrmedel för att påverka fastighetsägares och verksamhetsutövares val av tjänster.

Kommunerna har miljöstyrande avfallstaxa, där avgifterna tas ut så att återanvändning, återvinning eller annan miljövänlig avfallshantering stimuleras samt för att främja en effektiv hämtning.

I alla fyra kommuner används avfallstaxan för att påverka abonnenter att sortera matavfall. Taxan används också för att påverka boende i småhus att sortera ut fler förpackningsfraktioner, genom att abonnemang med två fyrfackskärl kostar lika mycket som abonnemang med enbart ett fyrfackskärl.

Avfallstaxa kommer att fortsätta anpassas till förändrade krav enligt lagstiftning och för att se över möjligheterna att tydligare styra mot mål i avfallsplanen.

4 Kommunikation

Information om avfall ska vara tillgänglig, begriplig och förtroendegivande. Kommuninvånarna ska känna att avfallshanteringen är effektiv, servicenivån är god och att de kan bidra till att minimera avfallets miljöpåverkan tillsammans med kommunen.

Alla kommuner har ett lagstadgat ansvar för information om både sådant avfall som omfattas av kommunalt renhållningsansvar och för vissa typer av avfall som

omfattas av producentansvar. Kommunerna ska informera både om hur avfall ska sorteras, om tillgängliga insamlingssystem och om förebyggande av avfall[1].

Miljökommunikation är i allmänhet komplex och syftar till både en attityd- och beteendeförändring, och det tar tid att få genomslag. Avfallsfrågorna präglas av att hushåll och verksamheter förväntas ändra attityd och därmed även sitt beteende.

För att nå en beteendeförändring är det viktigt med enkelhet och tillgänglighet i insamlingssystemet för att få invånarna att göra på rätt sätt. Information ska finnas på olika sätt; digitalt, fysiskt och muntligt, för att vara tillgänglig för olika grupper i samhället, med olika förutsättningar.

Kommunernas avfallsverksamheter medverkar i nationella informationskampanjer som kan understödja mål för avfallshanteringen.

Exempel på informations- och kommunikationskanaler som används inom avfallshanteringen i kommunerna är:

- App för kommunernas avfallshantering
- Återkommande utskick med information om avfallshanteringen - direktutskick
- Kommunernas och Sigtuna Vatten & Avlopps webbplatser
- Annonsering i lokalpress
- Särskild information till nyinflyttade

Flera aktiviteter i avfallsplanen handlar om information, utbildning och kommunikation, bland annat om förebyggande av avfall, återanvändning av produkter och nedskräpning.

5 Upphandling

Kommunerna har stora möjligheter att påverka genom offentlig upphandling och offentliga inköp. Upphandling är ett viktigt styrmedel. Genom att ställa miljökrav i upphandlingar kan kommunerna både påverka miljöbelastning och resurshushållning inom den egna verksamheten, inspirera andra organisationer att ställa liknande krav och motivera utveckling. Kommunerna kan också ha rutiner för avfallsförebyggande arbete i samband med inköp och upphandling, vilket i sig kan bidra till att aktivt förebygga avfall och dess farlighet.

Kommunerna samarbetar med avseende på upphandlingar inom avfallsverksamheten och har gjort gemensamma upphandlingar av avtal om insamling och behandling i samband med att insamling med fyrfackskärl infördes. Genom att göra gemensam upphandling blir kommunerna tillsammans en starkare beställare.

I avfallsplanen finns aktiviteter om fortsatt utveckling av krav i upphandlingar för ökad återanvändning och återvinning av material samt samverkan mellan kommunerna.

[1] Enligt Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner om förebyggande och hantering av avfall (2020:6) samt förordning om producentansvar för förpackningar (2022:1274).

6 Fysisk planering

En väl fungerande avfallshantering är ett allmänt intresse och finns därför med i den fysiska planeringen. Det kan gälla fastighetsnära platser för källsortering, återvinningscentraler och avfallsanläggningar.

I detaljplaner regleras markens lämplighet för en viss användning mer i detalj. I arbetet med att ta fram en detaljplan ska avvägningar göras mellan allmänna och enskilda intressen, vilket innebär att bland annat möjligheterna att ordna avfallshämtning kan behöva utredas.

I byggandet av det hållbara samhället är avfallshanteringen en del av den grundläggande infrastrukturen. Fysisk planering är därför ett viktigt styrmedel för att nå avfallsplanens mål om förebyggande, återanvändning och återvinning av avfall. Det sker genom att säkerställa att det finns ytor och utrymmen för avfallssortering inom byggnader och på fastigheter. I den fysiska planeringen behöver hänsyn också tas till att hämtning och transport av avfall ska kunna ske på ett säkert sätt för både hämtningspersonal, boende och andra som vistas i området.

För att inte alla kommuninvånare ska behöva använda bil för att lämna grovavfall och saker som kan återanvändas, behöver fler alternativ till de traditionella grovsopsrummen och återvinningscentralerna utvecklas. Det kan exempelvis utgöras av mobil återvinningscentral eller mini-ÅVC/kvarters-ÅVC. Även vid sådana avlämningsplatser bör det finnas plats för att sortera ur och lämna saker till återbruk, i samarbete med second-hand-verksamhet i kommunal eller privat regi. Det är viktigt att varje planprocess som berör bostäder tar hänsyn till möjligheter att lämna grovavfall och produkter som kan återanvändas, nära bostaden eller på platser som kan nås med andra färdmedel än bil. När mobil lösning ska användas behöver det planeras in platser där sådan insamling kan ställas upp tillfälligt.

I den fysiska planeringen tas avfallshantering med i de detaljplaner där det behövs, till exempel i planer för ny bebyggelse. Kommunernas avfallsverksamheter är remissinstanser för exempelvis detaljplaner och bygglov i respektive kommun och bistår i övrigt med råd när behov uppstår.

I avfallsplanen finns aktiviteter för att vidareutveckla rutiner kring fysisk planering och för att ta fram riktlinjer för att tydligare styra mot avfallsplanens mål ”Förtydliga, förenkla och uppmuntra så att det blir lätt att göra rätt”. Det ska vara lätt för kommuninvånare att sortera. Insamlingen ska kunna ske på ett säkert sätt och med god arbetsmiljö.

7 Tillsyn

Tillsyn utövas av tillsynsmyndigheten som ser till att avfallshanteringen i verksamheter går rätt till. Tillsynen är ett viktigt verktyg för att påverka hanteringen av avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar.

I avfallsplanen finns aktiviteter som omfattar tillsyn för att säkerställa att avfall hanteras så att materialåtervinning främjas och att farligt avfall hanteras på ett säkert sätt.